

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ERICH BURCK ΚΑΙ HANS DILLER¹

Ὁρθῶς ὁ Πανεπιστημιακὸς ἡμῶν νόμος ὁρίζει, ὅτι ὁ ὑψηλὸς τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος ἀπονέμεται εἰς πρόσωπα, ὅχι μόνον διακριθέντα εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν θεραπεύουν, ἀλλὰ καὶ φιλικῶς διακείμενα καὶ ἐμπράκτως ἐκδηλώσαντα τὴν φιλίαν των πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Διότι ἔξωρς τῆς ἐπιστήμης, δημιουργικὸς εὐρώστων γεννημάτων αὐτῆς καὶ φιλία πρὸς τὸν ποιητὴν Λόγον εἶναι συνηρημένα μετὰ φιλίαν πρὸς τὴν Μητέρα καὶ γεννήτριαν τοῦ Λόγου Ἑλλάδα.

Εἰς τὴν νομικὴν καὶ οὐσιαστικὴν ταύτην ἀπαίτησιν στοιχοῦσα ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ἀπεφάσισε, κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ παρελθόντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, ὅπως ἀπονείμῃ τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος αὐτῆς εἰς δύο διακεκριμένους κλασσικοὺς φιλολόγους καὶ ἐνθέρμους φιλέλληνας, τοὺς καθηγητὰς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου κ. Erich Burck καὶ κ. Hans Diller, ἔδωκε δὲ εἰς ἡμὲν τὴν ἐντολὴν νὰ εἴπω τὸν προσήκοντα ἔπαινον τῶν τιμωμένων σήμερον ξένων κυρίων Συναδέλφων καὶ ἀγαπητῶν φίλων, προβάλλων ἐν γενικαῖς γραμμαῖς σχιαγραφίαν τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος αὐτῶν ἐντὸς τῶν διατεθειμένων μοι χρονικῶν ὁρίων, ἥτοι τῶν 25 πρώτων λεπτῶν τῆς κλεψύδρας. Ἰσως δὲ περίπου διαρκείας θὰ εἶναι καὶ ἑκάτερος τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους θὰ ἀκούσωμεν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοῦ ἀξιολύτου ἐπιτίμου διδάκτορος, μετὰ τὸ τελετουργικὸν μέρος τῆς ἀναγορεύσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κυρίου Κοσμήτορος τῆς Σχολῆς².

* *

Κοινὸν γνῶρισμα ἀμφοτέρων τῶν σήμερον ἀναγορευομένων ἐπιτίμων διδασκάλων τῆς Σχολῆς μας, γνῶρισμα διὰ τὸ ὁποῖον — ὡς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἴπω — ἔχω ἰδιαιτέραν προσωπικὴν εὐαισθησίαν, εἶναι τὸ ὅτι καὶ οἱ δύο ἔμειναν πιστοὶ καὶ συνεχίζον σθεναρῶς καὶ εὐκλεῶς τὴν ἐπιστημονικὴν παράδοσιν τῆς παλαιφάτου Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου, τῆς ὁποίας παραδόσεως κορυφαῖοι φορεῖς ἐγένοντο οἱ προκατόχοι αὐτῶν ἔνδοξοι φιλόλογοι καὶ ἀείμνηστοι διδάσκαλοί μου Felix Jacoby καὶ Werner Jaeger. Τὸ πνεῦμα, τὸ ἐπιστημονικὸν ἦθος καὶ τὸ φιλολογικὸν φρόνημα τῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου ἐξέθρεψεν ἡ ἀδελφωσις τῆς ὑπὸ τοῦ Felix Jacoby ἐκπομπουμένης εὐρώστου γλωσσομαθείας καὶ ἀρχαιομαθείας, τῆς φιλολογικῆς «ἰστο-

1. Εἰσήγησις περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τῶν κ.κ. E. Burck καὶ H. Diller κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ἀνακηρύξεως εἰς ἐπιτίμους διδασκτορας τὴν 3ην Ἀπριλίου 1963.

2. Οἱ τιμώμενοι ὁμίλησαν μετὰ ἐξῆς θέματα: Ὁ κ. Burck: Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοιᾶς Otium εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην. Ὁ κ. Diller: Δυνατότητες ὑποκειμενικῶν ἀποφάσεων εἰς τὴν ἀρχαίαν λυρικὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων.

ρίης», ἐν ἰωνικῇ ἐννοίᾳ, καὶ φιλολογικῆς ὀρθοδοξίας τῆς παραδόσεως μετὰ τῆς ἐπτερωμένης φιλοσόφου ἀνθρωπιστικῆς φιλολογίας τοῦ Werner Jaeger. Τοῦ αὐτοῦ πνεύματος τρόφιμος, καίπερ οὐχὶ τυπικῶς μαθητεύσας εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην καὶ ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς ὁμιλῇ σήμερον, αἰσθάνεται ἑαυτὸν συνόντα καὶ ἐταῖρον τῆς πνευματικῆς κοινότητος, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἴστανται σήμερον οἱ τιμώμενοι φιλόλογοι, τὰ κλασσικὰ μὲν γράμματα ἀμφοτέροι θεραπεύοντες, εἰδικώτερον ὅμως ὁ μὲν κύριος Hans Diller τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὁ δὲ κύριος Erich Burck τὴν λατινικὴν φιλολογίαν.

Τὸ δεύτερον κοινὸν γνώρισμα τῶν σήμερον τιμωμένων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων εἶναι τὸ γνήσιον διδασκαλικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἥθος των, ἡ πατρικὴ ἀγάπη των πρὸς τοὺς μαθητάς των καὶ ἡ μὴ φειδομένη χρόνου καὶ κόπων διακαῆς καὶ διαρκῆς φροντίς καὶ μέριμνα αὐτῶν πρὸς δημιουργίαν νέων ἐρευνητῶν καὶ συνεχιστῶν τῆς ἱερᾶς διακονίας εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ Studia Humaniora. Τῆς πνευματικῆς ταύτης κηδεμονίας καὶ στοργῆς τὰ ἀγαθὰ ἐγευθῆσαν ἤδη καὶ 3 νέοι ἐξαιρέτοι τρόφιμοι τῆς Σχολῆς μας¹, κατακτήσαντες τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τῆς Σχολῆς τοῦ Κιέλου, ἐπὶ τῇ βάσει ἀξίων λόγου ἐναισίμων διατριβῶν των, καὶ τέταρτος δὲ πτυχιούχος τῆς Σχολῆς μας² βαίνει ἤδη ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν τριῶν πρώτων. Οὕτω δύο φιλολογικῶν γενεῶν δεσμοὶ συνέπηξαν καὶ ἐστερέωσαν μίαν πνευματικὴν γέφυραν μεταξὺ τῶν Φιλοσοφικῶν Σχολῶν Κιέλου καὶ Ἀθηνῶν, κοινὴ δὲ ἐκατέρωθεν ἐπιθυμία ἐλαύνει ὅλους τοὺς ἐπὶ τῆς γεφύρας ταύτης ὁδεύοντας ἐκπροσώπους τῶν δύο γενεῶν, ὥπως συνεχίσουν τὴν παράδοσιν τῆς πνευματικῆς συγγενείας τῶν κλασσικῶν φιλολόγων καὶ τῆς θεραπείας τῶν αἰώνιων ἑλληνικῶν ἀξιών, ἥτις εἶναι κοινὸν γνώρισμα τῶν τε Φιλελλήνων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

* *

Ἀπὸ τῶν γενικῶν τούτων χαρακτήρων τῶν τιμωμένων φιλολόγων ἀφορμηθεῖς, χωρῶς ἤδη εἰς τὰ καθ' ἕκαστον τοῦ ἔργου καὶ τῶν προσωπικοτήτων αὐτῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτῶν, προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, κυρίου Erich Burck, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπιτραπῇ μοι νὰ ἀπευθύνω πρῶτον εἰς λίαν γνῶριμον εἰς αὐτὸν γλώσσαν φιλικὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν.

Summo honori et summo gaudio mihi est, nostrum collegam venerandum Ericum Burck, Professore Universitatis Christianae Albertinae Chiloniensis, mandatu Rectoris Magnifici nostrae Universitatis et rogatu Decani Ordinis professorum philosophiae, necnon meo ipsius nomine, in hoc concilio illustrisimo sincere salutare et laetissimo animo inter nos excipere.

Nos omnes collegae tui gaudemus te, collega amicissimè, ex septentrionibus patriae tuae a litore maris Baltici in urbem nostram venisse, ut jura et privilegia doctoris philosophiae, honoris causa tibi delata, hic hodierno die acciperes. Quo honore, ideo nobis dignus videris, quod non minus permultis quaestionibus de poetis et scriptoribus antiquis compositis eximiam scientiam et doctrinam praeuisti quam permultos homines tuis scriptis, interpretationibus, oratiunculis ad studium linguarum et culturae antiquitatis excitavisti atque incendisti.

1. Ὁ κ. Ἀθανάσιος Καμπύλης, ὁ κ. Ἀριστόξενος Σκιαδᾶς καὶ ἡ κ. Ἀγγελικὴ Στασινοπούλου - Σκιαδᾶ.

2. Ὁ κ. Ἀνάργυρος Ἀναστασίου.

Haud ignoro, te et tuum doctissimum collegam Hans Diller ex imo corde observare et cum piis votis persequi, quomodo nos philologi Graeci studia humaniora, in scriptis et moribus antiquorum Graecorum condita, colere et fovere studeamus, ne nostra aetate, nimium, ut credo, ratione et successu rerum technicarum formata, virtutes vere humanae, praesertim in pueris puellisque educandis, deminuantur vel etiam prorsus evanescent.

Ο καθηγητής κ. Erich Burck, νῦν προπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, γεννηθεὶς τὸ 1901 ἐν Grimma τῆς Σαξωνίας καὶ ἐκεῖ τυχὼν τῆς ἐγκυκλίου παιδείσεως, ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιψίας, ὅπου ἔσχε διδασκάλους τοὺς διαπρεπεῖς φιλόλογους Erich Bethe καὶ Alfred Korte, ἰδίᾳ δὲ τὸν κορυφαῖον λατινιστὴν Richard Heinze, ἐκδότῃν τῆς κλασσικῆς ἐρμηνευτικῆς ἐκδόσεως τῶν ᾠδῶν καὶ ἐπωδῶν τοῦ Ὁρατίου, τὸ πρῶτον συνταχθεῖσης ὑπὸ τοῦ Adolf Kiessling. Νέαν ἔκδοσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου ἐπεμελήθη ὁ τιμώμενος σήμερον καθηγητὴς κ. Erich Burck κατὰ τὰ ἔτη 1955-1957, συμπληρώσας καὶ συγχρονίσας αὐτὴν διὰ πλουσίων ἐπιλεγομένων καὶ βιβλιογραφικῶν προσθηκῶν. Παρὰ τῷ Heinze μαθητεύων, ἔγραψεν ὁ κ. Burck τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του περὶ τοῦ ὕφους τῶν «Γεωργικῶν» τοῦ Βεργιλίου. Ἐτέρα ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ Burck ἀναφέρεται εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν «Γεωργικῶν», δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν «Hermes» τὸ 1929. Πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ ἀκαδημαϊκὸν στάδιον ὁ κ. Burck ὑπηρετήσεν ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ διατηρεῖ ἔκτοτε ζωηροὺς δεσμούς, ὅχι μόνον ὡς συνειδητὸς γνώστης καὶ εὐγλωττος κήρυξ τῆς παιδευτικῆς ἀποστολῆς τῶν ἀνθρωπιστικῶν γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ ὡς κύριος παρῶν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ὁργανώσεων τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης παιδείας καὶ ἐπὶ μακρὸν ἡγέτης τῆς ὁμοσπονδίας των, διακριθεὶς ἰδίᾳ ὡς πρόεδρος ἐπὶ τετραετίαν τοῦ Deutscher Altphilologenverband ἀπὸ τῆς ἐπανδρυσεώς του τὸ 1952 μέχρι τοῦ 1956. Καὶ σήμερον δὲ μετέχει τῆς διοικήσεως τῆς Ὁμοσπονδίας ὡς ἀντιπρόεδρος αὐτῆς.

Ο κ. Burck, ὀνομασθεὶς ἤδη τὸ 1932 ὑφηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Münster ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διατριβῆς του περὶ τῆς ἀφηγηματικῆς τέχνης τοῦ Τίτου Λιβίου, ἐσυνέχισε καὶ βραδύτερον τὰς ἐρεῦνας του εἰς τὸ ἔργον τοῦ Λιβίου, τοῦ ὁποίου ἀνεδείχθη ἔξοχος κειμενοδίφης καὶ ἐρμηνευτὴς καὶ ἐκδότης ἐκλογῶν ἐκ τῆς 1ης καὶ 3ης δεκάδος τοῦ ἔργου του μετὰ σχολίων. Δύο μεγάλων φιλόλογων διάδοχος ἐγένετο ὁ καθηγητὴς Burck, τοῦ ἀλησμονήτου διδασκάλου μας Eduard Norden ὡς ἔκτακτος καθηγητῆς εἰς τὸ Βερολῖνον, ἐπὶ βραχὺ διάστημα, καὶ τὸ 1935 τοῦ πολλοῦ Felix Jacoby ὡς τακτικὸς καθηγητῆς εἰς τὸ Κιέλον, ἔνθα καὶ ὑπηρετεῖ καὶ διδάσκει μέχρι σήμερον. Δις ἐν Κιέλῳ ἐπρυτάνευσεν ὁ κ. Burck, τὸ πρῶτον μὲν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, ὅτε καὶ προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας πρὸς ἀναστήλωσιν τῶν ἐρείπων τῶν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν καταστραφέντων κτηρίων καὶ σπουδαστηρίων τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου, τὸ δεύτερον δὲ κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1961-1962, σχεδὸν διὰ παμψηφίας ἔκλεγεῖς. Ἡ εἰς πολλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς πρυτανείας διοικητικὰ ἔργα ἀνάγκησιν τοῦ κ. Burck ὀφείλεται εἰς καθολικὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἐξῶχων ὁργανωτικῶν καὶ συνεργατικῶν ἰδιοτήτων του. Διότι ὁ τιμώμενος εἶναι, ἵνα καθ' Ὁμηρον εἰπῶ, τὸ συναμφοτέρον: καὶ «λόγων ρητῆρ» διενὸς καὶ «ἔργων πρῆκτῆρ» γενναῖος. Εἰργάσθη μετὰ τὸν πόλεμον, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, πρὸς ἀνασυνῆσιν τῆς πνευματικῆς Γερμανίας μὲ τὸ ἔξωτερικόν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1952 κ.έ. ἰδίᾳ μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, τελευταίως δὲ διὰ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μὲ τὰ Ἀγγλικά Πανεπιστήμια καὶ τὰ τῶν Σκανδιναβικῶν χωρῶν.

Ο κ. Burck εἶναι συνεχδότης τοῦ ἐγκρίτου κριτικοῦ περιοδικοῦ «Gnomon»,

ιδρυτής δὲ καὶ ἐκδότης, μετὰ τοῦ ἐτέρου τῶν τιμωμένων σήμεραν, συναδέλφου του κ. Diller, τῆς σειρᾶς μονογραφιῶν « Zetemata », ἀριθμούσης μέχρι σήμεραν ἐκδόσεις 32 ἀξιολόγων μονογραφιῶν. Ἐπεμελήθη τὴν ἐπανεκδόσιν ἐκλογῆς ἐργασιῶν τοῦ Heinze ὑπὸ τὸν τίτλον « Vom Geist des Römertums » καὶ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν αἰνιγματοῦς συνάδελφόν του Richard Harder ἐξέδωκε σειρὰν φιλολογικῶν ἐργασιῶν: Kieler Arbeiten zur Klassischen Philologie 1939 κ.ἐ., διακοπεῖσαν λόγῳ τοῦ πολέμου.

Τὸ προσωπικὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Burck ἐκτείνεται, καθ' ἃ καὶ ὑπεδηλώθη ἥδη, εἰς τέσσαρας περιοχάς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιολογίας: τὸ ρωμαϊκὸν ἔπος, τὴν ρωμαϊκὴν ἐλεγείαν, τοὺς Ρωμαίους ἱστορικοὺς καὶ τὴν ἑλληνικὴν (Μενάνδρειον) καὶ ρωμαϊκὴν κωμωδίαν. Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου περίοδον κεντρικὸς ἄξων τῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ Burck εἰς τὰ ἔργα τῆς πρωΐμου ἰδίως λατινικῆς γραμματείας, ἣτις ἕως τότε κατὰ τὸ πλεῖστον ἡρμηνεύετο καὶ ἐκρίνετο, θεωρουμένη ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν κυρίως προτύπων τῆς, κεντρικὸς ἄξων, λέγω, τῆς ἐρευνητικῆς τάσεως τοῦ καθηγητοῦ Burck ἦτο ἡ ἀναζήτησις καὶ διερεῦνσις τῶν εἰς τὰ ρωμαϊκὰ ἔργα καθαρῶς ρωμαϊκῶν ἀπόψεων, στοιχείων καὶ ἀξιών, τὰς ὁποίας διεμόρφωσεν ἡ ἀτομικὴ οὐσία καὶ φύσις τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ καὶ βίου καὶ ἡ διακρίβωσις καὶ ἐρμηνεία τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἰδιαιτέρου τούτου ρωμαϊκοῦ πνεύματος μὲ τὰς ἑλληνικὰς ἀξίας καὶ τὰ ἑλληνικὰ μοτίβα τῆς τε κλασσικῆς περιόδου καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἀπὸ τὸν κύκλον τοῦτον τῶν ἐρευνῶν του ἔχει ληφθῆ καὶ τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὁμιλίας του περὶ τῆς ἐννοίας « Otium ».

Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ὁ καθηγητὴς Burck ἐστράφη καὶ πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν ποίησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, τὸν Λουκανόν, τὸν Βαλέριον Φλάκκον καὶ τὸν Στάτιον, ἐκ δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἐνασχολήσεως προῆλθον ἱκαναὶ καὶ λόγου ἄξιαι ἐργασίαι καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν μαθητῶν του.

Ὁ καθηγητὴς Burck πιστεῦει εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πνευματικῆς συνεργασίας τῶν λαῶν διὰ τῆς στενῆς συνεργασίας τῶν ὑπευθύνων Πανεπιστημίων πρὸς ἄλληλα καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τόνωσιν ἐνὸς γνησίου ἑλληνοκεντρικοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος μὲ ἀνανεωμένην τὴν ρίζωσιν του εἰς τὴν ἀθάνατον ἑλληνορωμαϊκὴν ἀρχαιότητα.

**

Τοῦ ἐτέρου ἐκ τῶν τιμωμένων σήμεραν καθηγητῶν διαπρεποῦς ἑλληνιστοῦ κ. Hans Diller ἡ πνευματικὴ παρουσία εἰς τὴν σύγχρονον γερμανικὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν πνευματικὴν ζωὴν γίνεται ποικιλοτρόπως αἰσθητή. Ἰδιαζόντως δὲ καὶ μετὰ χαρᾶς αἰσθητὴ εἶναι σήμερον ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν παρουσία τοῦ ἐξαιρετοῦς συναδέλφου, πρὸς τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀπευθύνω βραχὺν ἐν γνωρίμῳ ἑλληνικῷ λόγῳ χαιρετισμὸν:

Ἄσμενοι ὁράμεν Σε, φίλε Diller, ἑταῖρε καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις ὁμότεχνε, καταλιπόντα τὰς ἐν Κιέλφ διατριβάς, Ἀθήναζε ταυνὸν τὸ δεύτερον ἀφικόμενον, ἔτος τοῦτι τέταρτον, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ἡμῖν ἐπεδήμησας, ἐξ ἀπροσδοκήτου τότε ἐλθὼν. Νῦν μέντοι, μεγάλη καὶ εὐφροσύνῳ τῇ προσδοκίᾳ Σε ὑποδεχόμενοι, οὐ μόνον ὡς συμφιλόλογον καὶ ἐν πνεύματι συναθλητὴν ἐκ μέσης καρδίας χαιρετίζομεν, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀθήνησι Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἐπίτιμον διδάκτορα προσαγορεύοντες, φίλοι φίλον κατασπαζόμεθα, εὐχόμεθα δέ, Σοὶ μὲν καὶ τοῖς Σοῖς αἰεὶ ἐρωσθῆναι καὶ χαίρειν, Σε δ' ἡδεσθαι, εὐ τε αἰεὶ ἀκούοντα καὶ τιμαῖς τοῖς φιλόδοξοις ἀνδράσι προσηκούσαις ἐπαξίως τιμώμενον.

Ὁ ἑλληνιστὴς τοῦ Κιέλου Hans Diller, ἀπὸ τοῦ 1952 τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκα-

δημίας του Mainz, γεννήθη τὸ 1905 ἐν Worms τῆς Ρηνανίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1910 λόγῳ μετοικεσίας διέμεινεν εἰς τὸ Ἀμβούργον, ὅπου καὶ ἔλαβε τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Ἀμβούργου, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Φλωρεντίας. Μεταξὺ τῶν διδασκάλων του εὐγνωμῶνως μνημονεύει τὸν Friedrich Klingner, τὸν Ernst Kapp καὶ τὸν Bruno Snell. Ὑφηγητὴς ἀπὸ τοῦ 1932 εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Λιψίας καὶ τοῦ Ἀμβούργου, ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὸ Rostock καὶ ἀπὸ τοῦ 1942 τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Κιέλου, ὑπηρετεῖ ἔκτοτε εἰς τὸ Κιέλον, πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Σχολῆς του καὶ μὴ δεχθεὶς, οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ συνάδελφός του κ. Burck, ἐπανειλημμένας μετακλήσεις εἰς ἄλλα Πανεπιστήμια. Εἶναι συνεχόστης τοῦ γνωστοῦ περιοδικοῦ «Hermes» καὶ τῆς σειρᾶς μονογραφιῶν «Zetemata», τῆς δευτέρας μετὰ τοῦ συναδέλφου του κ. Burck. Τὸ 1958 καὶ τὸ 1961 μετέσχε τῶν ἐν τῷ ἰδρύματι Hardt παρὰ τὴν Γενεὺν συζητήσεων περὶ Εὐριπίδου καὶ τοῦ θέματος «Ἕλληνες καὶ Βάρβαροι» καὶ εἰς πολλὰς προσκλήσεις ἀνταπεκρίθη, ἐναμίλλως πρὸς τὸν συνάδελφόν του κ. Burck, ὅπως δώσῃ διαλέξεις εἰς Πανεπιστήμια καὶ φιλολογικὰς ἑταιρίας τοῦ ἐξωτερικοῦ. Προεδρεύει τῆς Universitätsgesellschaft τοῦ Κιέλου, ἥτις ὀργανώνει μαθήματα καὶ διαλέξεις δι' εὐρύτερον Κοινόν, ἡ δὲ προσπάθειά του αὕτη τιμᾶται ἐξ ἴσου ἐν Γερμανίᾳ μὲ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον του. Διότι πρὸ πολλοῦ, ὡς γνωστόν, ἔχει υπερβληθῇ εἰς τὰς προσηγμένας χώρας ἡ μαστίζουσα τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἀντίληψις ἐνὸς πνευματικοῦ νεοπλουτισμοῦ, καθ' ἣν ἡ ὑψηλὴ ἐπιστημονικὴ στάθμη, δι' ἣν ἀπὸ τινος πολλὰ καὶ παρ' ἡμῖν λέγονται καὶ δαπανῶνται, εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ θεῖον ἔργον τῆς γνησίας λαϊκῆς παιδείας.

Τὸ αὐστηρὸς ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Hans Diller ἀναφέρεται εἰς ποικίλας 4 κυρίως περιοχάς: τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἱατρικὴν γραμματείαν, τῆς ὁποίας ὁ κ. Diller εἶναι ἔξοχος γνώστης καὶ μύστης, τὸν Ἡσίοδον, τὴν φιλοσοφίαν τῶν προσωκρατικῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἀττικὴν τραγῳδίαν. Ὁ τιμώμενος ξένος ἐπελήφθη σπουδαιωτάτων προβλημάτων τῶν περιοχῶν τούτων τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης καὶ πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐφώτισε μὲ τὴν διεισδυτικότητα καὶ δεξιότητα τῆς φιλολογικῆς του σκέψεως καὶ ἐρμηνευτικῆς ικανότητος. Τὸ πρόβλημα τῆς χειρογράφου παραδόσεως τοῦ ἔργου «περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων», ἐνὸς τῶν σπουδαιωτέρων ἔργων τοῦ «Corpus Hippocraticum», ὁ Diller προσπαθεῖ νὰ διαλευκάνῃ ἤδη διὰ τῆς ἐναισίουμου διατριβῆς του (1932), διὰ δὲ τῆς ἐπὶ ὑψηλοῖς ἐργασίαις του προβλήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς γραμματολογικῆς κατατάξεως τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ὁ Diller ἀνάγει τὸ ἐν λόγω ἔργον εἰς τὴν ἰωνικὴν - προσωκρατικὴν ἐποχὴν τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, διακρίνει δὲ εἰς αὐτὸ δύο αὐτοτελεῖ καὶ ἀνεξάρτητα ἀλλήλων μέρη, ὑπὸ δύο διαφόρων συγγραφέων γραφέντα, ὧν οὐδέτερος ἦτο κατὰ τὸν Diller ὁ Ἱπποκράτης. Ἐν τούτοις ὁ Diller ἀνευρίσκει συγγένειαν μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τὰ ὁποία θέτουν ὅμοια προβλήματα. Ὁ τιμώμενος ἑλληνιστὴς συνδέει τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Corpus Hippocraticum πρὸς τὴν ὅλην «αιτιολογικὴν» καλουμένην γραμματείαν τῶν Ἑλλήνων, διανοίγει δὲ διὰ τῶν ἐρευνῶν του τούτων νέας τρίβους εἰς τὴν μελέτην τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱατρικῆς. Δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι σήμερον τὸ πρόβλημα «Ἱπποκράτης» εἶναι πρόβλημα Diller, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν λύσιν του ἀφιερῶθησαν ὄχι μόνον τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ ἱκαναὶ ἐν συνεχείᾳ ἐργασίαι, ἀλλὰ καὶ τῶν μαθητῶν του πολλαὶ διδακτορικαὶ διατριβαί. Ὁ Diller ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, τὸ 1946, ἴδρυσεν μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Snell ἐν Ἀμβούργῳ Ἀρχεῖον λεξικοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τῇ πλαισίῳ τοῦ νέου «Thesaurus Linguae Graecae». Ἐξ ἄλλου, ὡς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Mainz, ὁ τιμώμενος καθηγητὴς συντέλεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν ἐπιτροπῆς ἐξ

ἀκαδημαϊκῶν, ἐχούσης ἔργον τὴν ἔρευναν βασικῶν ἐννοιῶν τῶν συγγραμμάτων τοῦ «Corpus Hippocraticum».

Ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ κ. Diller μὲ τὴν ἀρχαίαν ἱατρικὴν γραμματείαν ἐξε-
τράφη τὸ ζῶηρόν ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως
τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Θεμελιώδης ἐν τῷ προκειμένῳ εἶναι ἡ ἐργασία του ὑπὸ
τὸν ἑλληνικὸν τίτλον: «ὄψις ἀδήλων τὰ φαινόμενα» (περιοδ. «Hermes», 1932).
Δι' αὐτῆς ἐρευνᾶται ἡ διαμόρφωσις τῆς «ἀναλογίας» ὡς τρόπου σκέψεως εἰς τὴν
ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, ἐρευνᾶται ἡ μέθοδος, καθ' ἣν ἐκ τῶν φαινομένων
ἀναλογικῶς γνωρίζομεν τὰ ἀδήλα.

Μετά τὸν πόλεμον, ὁ καθηγητὴς Diller ἐστράφη πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν
τραγωδίαν. Ὁ Diller, χωρὼν πέραν τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως τοῦ Schadewaldt περὶ
τῆς τραγωδίας ὡς ποιητικῆς μετουσιώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πάσχειν καὶ τοῦ πόνου
τοῦ ἀνθρώπου, θεωρεῖ ὡς χαρακτηριστικὸν διὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Σοφοκλέους τὸ θέμα
τῆς «γνώσεως» καὶ δι' ἧς καὶ τῆς ἀτελοῦς ἀνθρωπίνης γνώσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν
τελείαν θεϊαν γνῶσιν. Ἡ αὐτοσυνειδησις τῶν τραγικῶν ἡρώων τοῦ Σοφοκλέους καὶ
ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινος χαρακτήρ τῆς τραγωδίας του φωτίζονται διὰ προσφῶν
καὶ πρωτοτύπων παρατηρήσεων τοῦ φιλολόγου τούτου, χαίρω δέ, ὅτι ἡ ἀνθρωπιστικὴ
ἐρμηνεία τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, τὴν ὁποίαν παρ' ἡμῖν εἰσάγει ἡ κατ' αὐτὰς κυκλο-
φορηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὁμιλοῦντος ἐρμηνεία τοῦ «Φιλοκτῆτος» τοῦ Σοφοκλέους¹, ἐυρί-
σκει εἰς τὸ ἔργον τοῦ Diller εὐτυχή μεθοδολογικὴν συνάντησιν ἀπόψεων, ἀποτελοῦσα
ἅμα καὶ ἐμπρακτον αὐτῆς βεβαίωσιν καὶ ἐπικύρωσιν.

* *

Ἐς ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ὁμιλοῦντα νὰ κλείσῃ τὴν γενικὴν αὐτὴν σκιαγραφίαν τῶν
τιμωμένων μὲ λόγους ὑπαγορευομένους ἀπὸ τὸν πομπὸν τῆς ἑλληνικῆς καρδίας, ὁ
ὁποῖος ἔδω εἰς τὸν τόπον μας λειτουργεῖ αὐτομάτως, ὅταν Ἑλλήνες ἔχουν ἀπέναντί
των καὶ ὑποδέχονται φιλέλληνας.

Κύριοι ἐπίτιμοι διδάκτορες, κυρία καὶ κύριοι,

Ἡ λέξις «φιλέλλην», ἡ κεντρίζουσα εὐγνώμονα πλευρὰν τῆς ἐθνικῆς εὐαισθη-
σίας τῶν Νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶναι λέξις ἔχουσα ἱστορίαν τοῦλάχιστον δύο χιλιά-
δων πεντακοσίων ἐτῶν. Μὲ τὴν λέξιν αὐτήν, ἐκ τῶν πρώτων, καθόσον γνωρίζω, ὁ
Ἡρόδοτος (Β', 17) χαρακτηρίζει τὸν Ἀμασιν, τὸν Αἰγύπτιον βασιλεῖα, δι' ὅσα ὑπὲρ
τῶν Ἑλλήνων ἔπραξεν. Ἀργότερα ὁ Ρωμαῖος Ἀντώνιος, καθ' ὃν μαρτυρεῖ ὁ Πλού-
ταρχος (Ἄντων. 23, 2), «φιλέλλην ἀκούων ἔχειρεν, ἔτι δὲ μᾶλλον φιλαθήναιος
προσαγορευόμενος». Καὶ ἐπιφανεῖς Ἑλλήνες: ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, ὁ Ἰάσων
τῶν Φερῶν, ὁ Ἀθηναῖος Κίμων, ὁ Σπαρτιάτης Ἀγισίλαος ὀνομάσθησαν φιλέλληνας.
Ὁ Πλάτων, ὁ Ἰσοκράτης καὶ ὁ Ξενοφῶν θέλουν ὅχι μόνον τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ
τοὺς Ἑλλήνας, φιλέλληνας. Σήμερον, ὅτε οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης συμπληγνύουν οἰκono-
μικὰ καὶ ἄλλας κοινότητας, μὲ συνδετικὴν ὅλην κοινὰ συμφέροντα τῶν ἐθνικῶν οἰκο-
μῶν των, ἂς μὴ λησμονῇται, ὅτι, παρὰ τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ χρησιμοθηρικοὺς
τούτους δεσμούς, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἀφανέστεροι ἴσως, ἀλλὰ μονιμώτεροι πάντως
δεσμοί, οἱ βαθεῖας ἱστορικῆς ριζώσεως εἰς τὰ σπλάγγνα τῶν Εὐρωπαίων δεσμοὶ τῆς

1. Κωνστ. Ι. Βουρβέρη, Σοφοκλέους Φιλοκτῆτης. Ἀνθρωπιστικὴ ἐρμηνεία τῆς τραγω-
δίας. (Δημοσιεύματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας. Σειρὰ δευτέρα: Μελέται καὶ ἐρε-
υναί, ἀριθμ. 1), Ἀθήναι, 1963, σελίδες 144.

παιδείας καὶ τοῦ πνεύματος, οἱ ἔχοντες κεντρικὸν σημεῖον καὶ ἀφετηρίαν τὸν ἑλληνικὸν πνευματικὸν πυρῆνα. Ἡ Εὐρώπη, ὡς πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἐνότης, κεῖται ἐν τῇ Ἑλλάδι. Οἱ Εὐρωπαῖοι ὅλοι εἶναι σήμερον ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἡναγκασμένοι νὰ γίνουν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ φιλέλληνες, ἂν θέλουν νὰ θεμελιώσουν συνειδητὴν μονίμου σταθερότητος εὐρωπαϊκὴν κοινότητα. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἀκριβῶς διὰ τὸν νέον τοῦτον ἰδιαίτερον λόγον ἀνανεῶνεται σήμερον ὡς ἐντελεχειακὸς πυρὴν τῆς παιδείας τοῦ συνειδητοῦ Εὐρωπαίου ἀνθρώπου καὶ ὡς ζωντανὴ ἀρχὴ καὶ ἀφετηρία εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗΣ